

Pécsi Tudományegyetem
„Oktatás és Társadalom”
Neveléstudományi Doktori Iskola

dr. Dominek Dalma Lilla

AZ ÉLMÉNYCENTRIKUS-, ÉS
AZ INFORMÁCIÓ-CENTRIKUS TÁRLATVEZETÉS
MEGÍTÉLÉSE ÉS LEHETŐSÉGE KÉT HAZAI MÚZEUMBAN

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Témavezető

Prof. Dr. Andreas Héjj

habil. Dr. Vásárhelyi Tamás

Pécs

2018

A kutatás tárgya és az értekezés célja

Az internetes információbőség korában az egyén számára elérhető tudás mennyisége exponenciálisan nő, miközben tudásszomjunk, a tények mögötti összefüggések megértése iránti vágyunk érezhetően kielégítetlen marad. Így egyre égetőbb szükség van azokra az információ- és tudásközvetítő eszközökre, közegekre, melyek utat mutatnak a tények labirintusában. Olyan jól bevált, évszázados múltú közegekre, mint például a múzeumok.

A múzeumok amikor szükség volt rá, a korrallal együtt változtak, és továbbra is sokak által ismert és elismert, hiteles források a könnyen (vagy bizonyos esetekben nehezebben) befogadható tudásszeleteknek. Az aktuális magyarországi helyzetet tekintve is látszik a több mint kétszáz éves múltra visszatekintő hazai múzeumi intézményrendszer népszerűsége: 2012 óta folyamatosan emelkedett itthon az országos látogatói létszám és a múzeumi rendezvények száma is¹.

A múzeumok társadalomban betöltött szerepének fenntartásához, tudásközvetítésben betöltött súlyuk növeléséhez figyelembe kell vennünk, hogy a jelentős látogatói arányt képviselő diákcsoportok többsége elsősorban tárlatvezetésen vagy múzeumpedagógia foglalkozáson keresztül kerül kapcsolatba a múzeummal, mint intézménnyel, ilyen alkalmak során alakulnak ki a jövő látogatóiban azok a múzeumokkal kapcsolatos attitűdök, melyek a látogatói létszámot is erősen befolyásolhatják.

A fentieknek megfelelően kritikus, hogy a látogatószám megtartásához, valamint a látogatói rétegek növeléséhez professzionálisan megtervezett, jó értelemben emlékezetes tárlatvezetésekben részesüljenek a múzeumba látogatók. E dolgozat témája a múzeumlátogatás, azon is belül a tárlatvezetés hatásának vizsgálata.

A dolgozat célja, hogy egy rövid szakirodalmi áttekintés után feltárja a hagyományos és a szerző által elképzelt, javasolt és a tárlatvezető által megteremtett élményelemekkel dúsított tárlatvezetések hatását, valamint bemutassa a múzeumlátogatók véleményét.

A dolgozat fő célja, hogy a kutatási tapasztalatokra alapozva javaslatot tegyen, merre kell a mai tárlatvezetéseknek fejlődni, milyen elemek szükségesek ahhoz, hogy a látogatók élményekkel távozzanak a múzeum falai közül.

Az empirikus vizsgálatunk két részből áll, egyrészt a célcsoportba tartozó, a kutatás időpontjában a tárlatvezetésen résztvevő összes látogatóra, másrészt a tárlatvezetés után ott maradt 8-10 fős látogatókra, akik fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetés során segítették munkánkat.

¹ OMMIK MuzeumStat kimutatásai alapján

A látogatókkal készített kérdőívek vizsgálati célja, hogy

- vizsgálja a résztvevők múzeumba járási kedvét, motivációikat, a látott tárlatvezetésen tapasztaltakat, annak elfogadását. Célunk, hogy bemutassuk, hogy a mely tárlatvezetési módszer nyeri el az egyetemista diákkorosztály tetszését, miként tudják a múzeumok a látogatói rétegüket bővíteni.
- bemutassa, mely tárlatvezetési jellemzőket preferálnak elsősorban az egyetemisták. Ennek célja, hogy kiderüljön a kutatásból, hogy az élményelemekkel dúsított vagy inkább a hagyományos, informatív jellegű múzeumi tárlatvezetést igényelik-e vagy esetleg más típusú tárlatvezetés keretében is el lehet érni a fő céljukat.

A résztvevőkkel készített fókuszbeszélgetés révén végzett vizsgálatának célkitűzése, hogy

- bemutassa egy szűkebb csoport részletes elképzeléseit a múzeumi tárlatvezetésekről, a látott vezetésről és az általuk eddig átélt tárlatvezetésekről alkotott képét. Azért tartjuk fontosnak ezt megvizsgálni, mert a múzeumok a látogatók minél magasabb számának elérését célozzák meg, és fontos tudni, hogy a vizsgált korosztályt milyen módszerek alkalmazásával tudják elérni.

Kutatási hipotézisek

Az empirikus vizsgálódások az alábbi két hipotézis ellenőrzésére szolgáltak:

1. Az élménypedagógia módszereit alkalmazó tárlatvezetők vezetésén a résztvevők jelentősen magasabb érdeklődést mutatnak, mint más tárlatvezetésen.
2. Az élménypedagógia módszereit alkalmazó tárlatvezetők vezetésén a résztvevők jelentősen alacsonyabb unalom élményt élnek át, mint más tárlatvezetésen.

A kutatás módszertana

Az empirikus vizsgálat Magyarországon a Magyar Természettudományi Múzeumban és a Magyar Nemzeti Galériában történő hagyományos (informatív), illetve élményelemekkel dúsított tárlatvezetések elemzésére terjedt ki. A dolgozatban bemutatott kutatás alapját a fenti intézményekben zajlott vezetések alkották, melyet az alábbi három eszközzel vizsgáltunk:

- a tárlatvezetésen részt vevők által kitöltött, szerző által előzetes összeállított kérdőívek,
- a tárlatvezetés után ott maradt 8-10 fős, szerző által előkészített és vezetett fókuszbeszélgetések,
- szerző általi megfigyelés.

Alkalmazott kutatásunkban a tárlatvezetés élményfokát igyekeztünk vizsgálni. Az „élményszint” mérésére legalkalmasabbnak a kérdőívek kitöltése után a fókuszcsoportos beszélgetéseken alkalmazott kérdések bizonyultak, melyek hangsúlya a flow-mérés alapjaira helyeződött. A flow-mérést a magyar származású Csíkszentmihályi Mihály, a Chicagói Egyetem volt pszichológia professzora dolgozta ki, és ezt a mérést Magyarországon eddig csak néhányan alkalmazták az élmény-fok mérésével kapcsolatban². Az „optimális elsajátítási szituáció” leírásához³, valamint az adaptivitást központi kategóriaként használó konstruktív módszer hatékonyságának méréséhez nehezen találtunk volna ennél kézenfekvőbb, adekvátabb és megbízhatóbb mérési eljárást. Továbbá a múzeumpedagógia alapvetően azokra a „kvázi” élményekre épít, amelyek az életben is jól működtethető stratégiákként jelennek meg a személyiségben, s ezeknek a segítségével ér el megértésbeli változásokat⁴. Nem véletlen talán, hogy három kutatási elemünk összefüggésrendszerére éppen Csíkszentmihályi egyik alapfogaloma világít rá legjobban, értelmezésünk szerint az élménytelis flow-állapot a legadaptívabb módja a magasabb szintű élet megteremtésének⁵.

Csíkszentmihályi szerint az „áramlat” átélője annyira belemerül tevékenységébe, hogy az könnyeddé és spontánná válik, és a „tökéletes élmény” örömet nyújtja⁶. Ezért nevezi „flow”-nak (áramlatnak) ezt az élményt. Kutatásai alapján Csíkszentmihályi megállapítja, hogy amikor a képességek és a lehetőségek szintje egyensúlyba kerül, s ezáltal az unalom- és a szorongás-szint a minimum körüli értékre csökken, akkor a tudat komplexebbé válása által fejlődik leginkább a személyiség. Ennek az

² Oláh Attila.: *A tökéletes élmény megteremtését serkentő személyiségtényezők serdülőkorban*. In: Iskolakultúra. 1999. 6-7 sz. Pécs

Vágó Irén.: *Az LLL fogalmának értelmezési lehetőségei a közoktatásban. A tanulás kora*. Új Pedagógiai Szemle. 2002, Budapest

Kocsis Mihály.: *A tanárképzés megítélése*. Iskolakultúra 2003, Budapest

³ Józsa Krisztián. – Székely Györgyi.: *Kísérlet a kooperatív tanulás alkalmazására a matematika tanítása során*. In: Magyar Pedagógia 2004, 104.évf.3.szám, 339-362.p., Budapest

⁴ Csíkszentmihályi Mihály: *Flow – az áramlat – a tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, 2001, Budapest

⁵ Csíkszentmihályi Mihály.: *Flow – az áramlat – a tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, 2001, Budapest

⁶ Csíkszentmihályi Mihály.: *Flow – az áramlat – a tökéletes élmény pszichológiája*. Akadémiai Kiadó, 2001, Budapest

élménynek a mérhetőségét tette lehetővé a „flow-teszt” alkalmazása, amely egyúttal az unalom és a szorongás-faktorok szintjének megállapítását is biztosította az 1,00-tól 5,00-ig terjedő skálán. Jelen kutatásunkban ennek egy változatát alkalmaztuk. A kutatásunk során a fent említett két múzeumot vettük alapul, amely múzeumokból 1-1 tárlatvezetőt választottunk ki. Ezen tárlatvezetőket (mind kettő 30-as éveiben járó nő) egy tréning során felkészítettünk arra, hogy miképp tud információ-centrikus és élmény-centrikus tárlatvezetést tartani. A következő feladatunk az volt, hogy megszervezzük az általunk nem ismert látogatócsoportokat, és elkészítsük a kérdőíveket és fókuszcsoporthoz beszélgetésünk alapvázlatát. A tárlatvezetéseken az előre felkészített tárlatvezetőn és a résztvevő csoporton kívül a kutatást vezető is személyesen részt vettek, jelenlétükkel biztosítva a helyszíni megfigyelést. Arra törekedtünk, hogy az általunk vizsgált kutatási csoportokban szereplő, múzeumpedagógiát alkalmazó hagyományos vagy élmény-elemekkel dúsított tárlatvezetéseknél töltsünk ki kérdőíveket egy-egy tárlatvezetést követően. Ily módon az egyetemi korosztályi szinten, fókuszbeszélgetések során, illetve múzeumpedagógiai elemekkel dúsított hagyományos és élményelemekkel kiegészített tárlatvezetéseket követően kitöltött kérdőívekből nyertük adatainkat, amelyeket klaszterelemzéseknek vetettük alá. Eredményeinket és az adatok összevetéséből lezúrt következtetéseinket a negyedik fejezetben közöljük. A fent leírt folyamatban az alábbi alkalmazott kutatási módszereket lehet tételesen azonosítani:

Helyszíni megfigyelések⁷ (kiállítás-értékelés, tárlatvezetés részvevő megfigyelése)

A kutatást vezető személyes részvétele a tárlatvezetéseken lehetőség adott kvalitatív adatokat biztosító helyszíni megfigyelések végzésére. A megfigyelésekből származó következtetések és összefüggések szintén megjelennek az eredményeket bemutató fejezetben.

Kérdőíves és fókuszcsoporthoz adatgyűjtés

A kutatásban részt vevő hallgatóktól az adatok begyűjtése a mellékletben található kérdőíveken keresztül, valamint szintén a mellékletben leírt, tematizált és irányított fókuszcsoporthoz beszélgetések felvétele útján zajlott.

Kulcsszavas értékelések begyűjtése a kiállításról

A fent tárgyalt kérdőíven keresztül lehetőség nyílt, hogy a kiállítást a résztvevők asszociációk és kulcsszavak segítségével értékeljék.

Saját élmény alapú értékelés élmény alapú tárlatvezetésről

A résztvevők saját élmény alapú értékelésének részletes kifejtésére a saját élményalapú program után került sor.

⁷ Babbie, Earl: *A társadalomkutatás gyakorlata* Balassi Kiadó, Budapest 2003. 128 p.

Kvalitatív és kvantitatív adatfeldolgozás

A kitöltött kérdőívek nyújtotta kvantitatív adatokat megfelelő statisztikai módszerekkel, manuális és számítógépes szoftverrel asszisztált klaszterelemzés útján dolgoztuk fel. A kvalitatív jellegű fókuszcsoportos beszélgetés esetében a helyszínen készült hangfelvétel leiratából vontunk le a hipotézisekkel kapcsolatos következtetéseket, továbbá szintén a hangfelvétel leirataiból anonim módon idézzük a kutatás szempontjából leginkább releváns résztvevői véleményeket.

Szakirodalmi áttekintés

A múzeumpedagógiával és tárlatvezetéssel kapcsolatos hazai szakirodalom áttekintéséhez a birtokunkban lévő szakkönyveken túl elsősorban a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központjának széles körben elérhető Tudástárára bocsátkoztunk. A MOKK honlapja adja talán a legátfogóbb összegzését a hazai múzeummal foglalkozó szakemberek munkásságáról, melyen belül külön kiemelendő a „Múzeumi iránytű” módszertani sorozat. Igénybe vettük továbbá a MATARKA adatbázis szolgáltatásait a „múzeum”, „tárlatvezetés” és „élménypedagógia” címszavakat felhasználva a kereséshez.

Az idegen nyelvű múzeumi tanulással kapcsolatos szakirodalom áttekintése a Google Scholar, valamint a teljes szöveges JSTOR és Science Direct adatbázisokban zajlott hasonló jellegű címszavas kereséssel („museum”, „museum experience”, „museum learning”), melynek eredményeképp mindenképp fel kell hívnunk a figyelmet a „The Journal of Museum Education” című nemzetközi vezető folyóiratra, továbbá a rendkívül sokat idézett és pozitív recenziókat kapó John H. Falk múzeumi tanulásról és múzeumi élményről szóló, kiemelkedő tudományos köteteire⁸.

A „flow” irodalmának áttekintéséhez az elsődleges forrás Csíkszentmihályi Mihály munkásságának tanulmányozása. Ezen felül a hazai irodalomból a „flow”, illetve tágabb értelmében a szintén Csíkszentmihályi, valamint Martin E. P. Seligman által megalapozott pozitív pszichológia dedikált hazai kutatóhelyének, az ELTE PPK Pozitív Pszichológia Laboratórium munkatársainak publikációs tevékenységét vizsgáltuk meg, továbbá idézzük az empirikus flow-kutatás legnagyobb közös platformjának számító Európai Flow Kutatók Hálózatának (European Flow Researchers Network – EFRN) legújabb szerkesztett tanulmánykötetét⁹.

⁸ Falk, John H.-Dierking, Lynn D.: *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*. LeftCoast Press, Walnut Creek, 2000, CA

Falk, John H. et al.: *Living in a Learning Society: Museums and Free-choice Learning*. In: MacDonald, Sharon (szerk.): *A Companion to Museum Studies*. 2006. 323-339.p. Falk, John H. – Dierking, Lynn D.: *The museum experience revisited*. LeftCoast, Walnut Creek, 2013, CA.

⁹ Harmat László. et al (szerk): *Flow experience: Empirical Research and Applications*. Springer, 2016, Basel.

A vizsgálati csoport

A kutatásban általunk ismeretlen egyetemisták vettek részt, különböző szakokról, különböző előképzettségekkel.

Mind az információ-centrikus keretek között zajló tárlatvezetésekre, mind az élmény-centrikus, élménypedagógiai fókuszú tárlatvezetésekre a kutatói csoportokat online hirdetés és regisztráció útján hoztuk létre, melyekre egyetemista korcsoportosok jelentkezhettek. A jelentkezéseket feldolgoztuk, csoportokat alkottunk legfeljebb 22 fő/csoport létszámmal, így az összes jelentkezőből a jelentkezők száma összesen 16 csoportot eredményezett a meghirdetett vezetésekre. A jelentkezteteket kiértécsítettük, majd meghatároztuk, hogy mely múzeumhoz hívjuk őket, illetve mely típusú tárlatvezetésen vesznek részt. Mindez véletlenszerűen történt. A kiválasztás, a megkeresések és a kutatásban való részvétel vállalásáról történt visszajelzések után a megtartott vezetések után kérdőívet töltöttünk ki személyesen.

A visszaigazolt csoportokból, a megjelentek összlétszáma 170 fő volt, melyből 86 fő információ-centrikus tárlatvezetésekben, míg 84 fő élmény-centrikus tárlatvezetésen vett részt a kutatásban. Ennek megfelelően a kitöltött kérdőívek száma 170 db, mely kérdőívek közül mindegyik kvantitatív módon értékelhető résztvevői kérdőívnek¹⁰ bizonyult. Ezen kívül a fókuszcsoportos beszélgetésen megjelentek összlétszáma 124 fő lett, a tizenhat beszélgetés kvalitatív módon szintén értékelhető.

¹⁰ Babbie, Earl: *A társadalomkutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest 2003. 274-275 p.

A kutatás eredménye

A kutatási eredmények tükrében megállapítható, hogy az élménypedagógia módszereinek, a kutatás által „élmény-centrikusnak” definiált tárlatvezetési elemeknek helye van a hazai múzeumi tárlatvezetések, múzeumpedagógiai módszerrel történő kiállításbemutatók során.

Ezt a pszichológiai szakirodalom is megerősíti, hiszen a dolgozatban is idézett legújabb itthoni és nemzetközi flow-kutatások szerint (Magyaródi, van den Hout) társas helyzetben ugyanúgy megjelenik az élményt növelő flow jelenség, mint egyéni tevékenységek esetén. Arról pedig már maga Csíkszentmihályi is értekezett, hogy a „flow” a múzeumi tanulásban is fontos szerepet játszik¹¹.

A vizsgálatok során szerzett és a dolgozatban értelmezett tapasztalatok alapján ugyanakkor a kutatási hipotézisekben egy téves dichotómiát lehet felfedezni. A dolgozat negyedik fejezetében leírt eredmények legfontosabb tanulsága, hogy az informatív és interaktív elemek nem szembeállítandók egy tárlatvezetés során, épp ellenkezőleg integrálandók. Azaz nem információ-centrikus vagy élmény-centrikus tárlatvezetésekre van szükség, hanem egy - a két módszertan előnyeit összegző - komplex és integrált tárlatvezetési stílus adhatja a látogatónak a legnagyobb élményt. További fontos tanulság a vizsgálatokból, hogy a tárlatvezető személyisége, gesztusai alapjában befolyásolják a látogatói élményt, így a jövőbeli kutatások során különösen nagy hangsúlyt szükséges helyezni a tárlatvezetők képzésére, felkészítésére, illetve teljesítményük minél kvantitatívabb értékelésére is a látogatói élmény szempontjából.

A fenti két kérdés, az informativitást és interaktivitást kiegyensúlyozó, azokat integráló tárlatvezetés hazai körülményeknek megfelelő módszertanának kidolgozása, valamint a magyarországi tárlatvezetők képzése és felkészítése az új, innovatív vezetési stílus alkalmazására természetesen további vizsgálatokat, újabb kutatásokat érdemel. A jövőbeli kutatómunka a fenti két területen túlmutat ugyan jelen dolgozat keretein, gyökerei ugyanakkor a szakirodalmon felül az előző fejezet sorai között is keresendők.

¹¹ Csíkszentmihályi, M. & Hermanson, K. (1995). Intrinsic motivation in museums: Why does one want to learn? In: J. Falk & L. Dierking (eds.), *Public institutions for personal learning*. Washington, DC: American Association of Museums.

Tézisekhez felhasznált irodalom

Babbie, Earl: *A társadalomkutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest 2003.

Csíkszentmihályi, M. & Hermanson, K. (1995). Intrinsic motivation in museums: Why does one want to learn? In: J. Falk & L. Dierking (eds.), *Public institutions for personal learning*. Washington, DC: American Association of Museums.

Falk, John H.-Dierking, Lynn D.: *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*. LeftCoast Press, Walnut Creek, 2000, CA

Falk, John H. et al.: *Living in a Learning Society: Museums and Free-choice Learning*. In: MacDonald, Sharon (szerk.): *A Companion to Museum Studies*. 2006.

Falk, John H. – Dierking, Lynn D.: *The museum experience revisited*. LeftCoast, Walnut Creek, 2013, CA.

Harmat László. et al (szerk): *Flow experience: Empirical Research and Applications*. Springer, 2016, Basel.

Józsa Krisztián. – Székely Györgyi.: *Kísérlet a kooperatív tanulás alkalmazására a matematika tanítása során*. In: Magyar Pedagógia 2004, 104.évf.3.szám, 339-362.p., Budapest

Kocsis Mihály.: *A tanárképzés megítélése*. Iskolakultúra 2003, Budapest

Oláh Attila.: *A tökéletes élmény megteremtését serkentő személyiségtényezők serdülőkorban*. In: Iskolakultúra. 1999. 6-7 sz. Pécs

Vágó Irén.: *Az LLL fogalmának értelmezési lehetőségei a közoktatásban. A tanulás kora*. Új Pedagógiai Szemle. 2002, Budapest

A témakörben megjelent saját publikációk

Dominek Dalma Lilla 2017. *Az élménycentrikus tárlatvezetés megítélése a hazai múzeumokban* In: Szabó József et al: A felnőttek múzeumi tanulásának hatalma és öröme (2017 a felnőttoktatás éve Európában): VI. Országos Múzeumandragógiai konferencia. Konferencia helye, ideje: , 2017.09.11 Budapest: Múzeumok és Látogatók Alapítvány, 2017. p. 9. (ISBN:978-963-89494-2-4)

Dominek Dalma Lilla 2017. *Élményalapú tárlatvezetés.* In: Kurta Mihály, Veres Gábor, Verók Attila (szerk.): Múzeumandragógia és közösségszolgálat. Az V. Országos Múzeumandragógiai Konferencia válogatott anyaga. 184 p. Eger: Eszterházy Károly Egyetem; Pulszky Társaság, Magyar Múzeumi Egyesület múzeumandragógiai tagozata, 2017. pp. 22-36. (ISBN:978 615 80043 3 6)

Dominek Dalma Lilla – Turcsán Zsolt 2017. *A flow élmény vizsgálata tudományos ismeretterjesztő szabaduló szoba példáján.* In: Kurta Mihály, Veres Gábor, Verók Attila (szerk.): Múzeumandragógia és közösségszolgálat. Az V. Országos Múzeumandragógiai Konferencia válogatott anyaga. 184 p. Eger: Eszterházy Károly Egyetem; Pulszky Társaság, Magyar Múzeumi Egyesület múzeumandragógiai tagozata, 2017. pp. 37-45. (ISBN:978 615 80043 3 6)

Dominek Dalma Lilla 2014. *A természettudományi múzeumok tevékenységei.* In: <http://www.hermuz.hu>,2014. pp. 1-14.

Dominek Dalma Lilla 2013. *Az önálló természettudományi múzeumok vizsgálata - nevelés és múzeum kapcsolata.* In: Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia (szerk.): Iskola a társadalmi térben és időben: 2011-2012 I. kötet. 330 p. Konferencia helye, ideje: Pécs, Magyarország, 2011.05.17-2011.05.18. Pécs: Pécsi Tudományegyetem, "Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola, 2013. pp. 217-228.

Dominek Dalma Lilla 2012. *A környezeti nevelés a múzeumban.* Juhász Erika - Chrappán Magdolna (szerk.): Tanulás és Művelődés. Debrecen 2012. pp. 232-237. ISBN: 978-963-473-584-7 (2012)

Dominek Dalma Lilla 2011. *A Bakonyi Természettudományi Múzeum.* In: Szappanyos Melinda (szerk.): 9. Országos interdiszciplináris Grastyán konferencia előadásai. 570 p. Konferencia helye, ideje: Pécs, Magyarország, 2011.03.30-2011.04.01. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Grastyán Endre Szakkollégium, 2011. pp. 75-85. (ISBN:978 615 5181 14 6)

Dominek Dalma Lilla 2011. *A Magyar- és a Bakonyi Természettudományi Múzeum*. In: <http://mek.oszk.hu/09600/09689/html/index.html> (2011)

Lilla Dalma Dominek 2011. *Umweltbildung in der ungarischen Natur Historischen Museum*. In: Heinrich Badura (szerk.): *Interkulturelles Lernen in Ostmitteleuropa: Geschichte-Theorie-Methoden-Praxis*. Konferencia helye, ideje: Bécs, Ausztria, 2010.09.22-2010.09.25. Wien: Verein zur Förderung der Europäischen Akademie für Lebensforschung, Integration und Zivilgesellschaft - EALIZ, 2011. pp. 223-225. (ISBN:978-3-85031-152-6)

Dominek Dalma Lilla 2010. *Múzeum-Múzeumpedagógia-Környezeti Nevelés*. In: Juhász Erika, Szabó Irma (szerk.): *Nemzetnevelés - felnőttnevelés - közművelődés*. Konferencia helye, ideje: Debrecen, Magyarország, 2010.06.24-2010.06.25. Debrecen: Csokonai Kiadó, 2010. pp. 328-334. (ISBN:978 963 260 226 4) Tudományos konferencia és szakmai találkozó Karácsony Sándor és Durkó Mátyás emlékére.

Dominek Dalma Lilla 2010. *Múzeumi nevelés*. In: Palcsó Mária (szerk.) *A kulturális szakemberképzés perspektívái..* Konferencia helye, ideje: Baja, Magyarország, 2009.10.15-2009.10.16. Baja: Eötvös József Főiskolai Kiadó, 2010. pp. 141-147. (ISBN:978 963 7290 75 6)

Dominek Dalma Lilla 2010. *Múzeumok életre hívása*. In: Takács Zsuzsanna Mária, Nagy Adrienn (szerk.) *"Oktatás és Társadalom"* Neveléstudományi Doktori Iskola Évkönyve 2010. 382 p. Pécs: PTE BTK "Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola, 2010. pp. 184-194.